

KAI ERIKSSON

Yhteisön teknologinen perusta

John Dewey demokratiasta ja viestinnästä

Poliittista yhteisöä koskevan ajattelun historia ei ole ainoastaan teorioiden, ajatusten ja käsitteiden historiaa. Se on suurelta osin myös aineellista historiaa, jossa erilaiset teknologiset järjestelmät ovat tärkeässä osassa. Tarkastelen tässä kirjoituksessa yhdysvaltalaisessa poliittista yhteisöä koskevassa ajattelussa tapahtunutta käännettä 1900-luvun ensimmäisen puoliskon aikana, etenkin John Deweyn (1859–1952) näkemyksien valossa. Käänteeseen myötä käsitys, jonka mukaan yhteiskunnassa on kyse eri sosiaaliryhmien yhdistymisestä, syrjäytti vanhan ajatuksen yhteiskunnasta atomististen yksilöiden muodostamana kokonaisuutena. Nyt yhteiskunnan eräänlaisiksi perusyksiköiksi alettiin mieltää ihmisryhmät itsenäisten yksilöiden sijasta, ja uudet viestintäteknologiat ymmärrettiin yhteisöllisyyden olennaisiksi rakenneosiksi.

Tämä kollektivistinen käänne merkitsi ontologista siirtymää: käsitys yksilöstä itseriitteinä ja atomistisena oliona vaihtui käsitykseen, jossa yksilö määritellään yhteiskunnan laajempien, toisiinsa kytkeytyvien prosessien kautta¹. Tämä oli olennainen osa kehitystä, joka pohjusti tietä positiivisemmalle valtiokäsitykselle ja kansallisen suunnittelun nousulle amerikkalaiseen politiikkaan². Kaikki kuitenkin muuttui dramaattisesti viimeistään kylmän sodan kaudella, jolloin radikaaliin yksilönäkökulmaan perustuva rationaalisen valinnan teoria alkoi vallata alaa yhteiskuntateoriassa vastauksena teorioihin, jotka tukivat kollektivismiin eri muotoja – nämä kun yhdistettiin kommunismiin. Tässä kirjoituksessa keskitytään kuitenkin mainittuun 1900-luvun alun ontologiseen käänteeseen viestinnän ja yhteisön ajattelemisessa.

Dewey ja viestintä

John Dewey oli yksi verrattain harvoista ajattelijoista, jotka tekniikan välineellisestä voimasta hurmaantuneen aikakauden valtavirrasta poiketen kykenivät myös ajattelemaan viestinnän ontologiaa – toisin sanoen sitä perustavaa asemaa, jonka viestintä oli saanut täysin uudenlaisen yhteiskuntajärjestyksen käsitteellisenä edellytyksenä. Tämä liittyi kiinteästi Deweyn näkemykseen, jonka mukaan ei voi olla yksilöitä ”ennen” viestintää, viestinnästä irrallaan.

Deweyn mielestä ajatus luonnollisesta yksilöstä omassa eristyneisyydessään ja täydellisillä toiminta- ja päättelykyvyillä varustettuna oli silkkaa mielikuvituksen tuotetta³. Hän korosti, että lähtökohdaksi ei voinut ottaa erillisiä, toisistaan erotettuja yksilöitä, vaan heidän yhteisyytensä, ihmisten välinen viestintä⁴. Ihmisenä olemisen perustuu Deweyn mukaan jatkuvassa viestintätapahtu-

massa kehittyvään ymmärrykseen ainutlaatuisesta yksilöllisyydestä osana elävää poliittista yhteisöä. Juuri viestintä oli hänen mielestään yhteisöä konstituiva voima, sillä ainoastaan sen kautta syntyy jotain yhteisöllistä, jotain yhteisesti jaettavissa olevaa.⁵ Vapaa, pidäkkeetön viestintä ajatusten ja kokemusten vaihdantana ja julkisena keskusteluna mahdollistaa yhteistyön ja luo sosiaalista yhtenäisyyttä. Siksi myös kaikki viestintää rajoittavat ja sitä säätelevät toimet näyttäytyivät hänen ajattelussaan väistämättä antidemokraattisina.⁶ Tässä hän pohjasi 1800-luvun lopulla muotoutuneeseen ajatteluun, jonka mukaan julkinen mielipide ”voi olla olemassa ainoastaan siellä, missä ihmiset ovat jatkuvassa viestinnässä keskenään ja missä he ovat vapaita ilmaisemaan näkemyksiään ilman pelkoa tai rajoituksia”⁷. Monet aikalaiset – kuten esimerkiksi Deweyn kollega Charles Horton Cooley – korostivat vapaan viestinnän merkitystä poliittisen demokratian kannalta⁸.

Deweyn mukaan viestintä on prosessi, jonka välityksellä inhimillistä kokemusta jaetaan. Se johtaa lopulta siihen, että tästä kokemuksesta tulee yhteistä omaisuutta.⁹ Hän määritteli usein viestinnän kaikille yhteisen intressin kautta: ”[N]ormaalisti viestinnällä tarkoitetaan sellaista, missä on yhteiset, yhteinen intressi...”¹⁰ Viestintä ei kuitenkaan ollut hänelle vain keino yhteisten tavoitteiden ja intressien artikuloimiseksi. Pikemminkin se oli yhteisyyden toteutumista, yhteisöön kuulumisen todistamista ja tämän yhteenkuuluvuuden ilmaisemista.¹¹ Vuonna 1925 julkaistussa teoksessaan *Experience and Nature* Dewey esitti, että viestintä on välittömästi elämää kohentava voima, joka on arvokas sen itsensä takia¹². Viestintä ei siten ole vain välittämistä ja yhteisten arvojen esiin nostamista vaan yhteisyyden, yhdessä olemisen tapahtumista ja tämän tapahtumisen artikuloimista.

Uudet kuljetus- ja viestintäteknologiat poliittisen yhteisön perustavina rakenneosina oli näkyvä teema ai-

kalaisajattelussa¹³. Usko moraaliseen yhtenäisyyteen, joka olisi mahdollista saavuttaa kasvavan viestinnän ja yhä tehokkaampien viestintävälineiden avulla, vetosi voimakkaasti aikalaisten mielikuvitukseen¹⁴. Charles Cooley, John Dewey, Robert Park ja muutamat muut edistysmieliset ymmärsivät viestinnän yhteisön rakentajana¹⁵. Viestintä loi yhteisöllisyyttä: siinä ei ollut kysymys ainoastaan viestinnän luomisesta vaan viestinnällä luomisesta. Dewey kehitteli näkemystään viestinnän ontologiasta teoksessaan *Democracy and Education*. Siinä hän ymmärsi yhteisön perustaltaan viestintänä, joka oli olemassa viestinnässä ja viestintänä, ei ainoastaan viestinnän avulla.¹⁶

Samalla kun uudet viestintäteknologiat synnyttävät uusia mielipiteiden ja informaatioiden virtoja, ne luovat uusia yhteisöjä ja uudenlaista yhteisöllisyyttä. Kuitenkin yhtenäistäessään, lujittaessaan ja vakauttaessaan yhteisöjä nämä tekniikat myös tuovat ongelmia. Ensinnäkin on nimittäin aina vaarana, että ne tuottavat liiallista yhtenäisyyttä ja tasapäisyyttä eivätkä anna sijaa ainutlaatuisille näkemyksille. Toiseksi, kun nämä tekniikat vakauttavat yhtä aluetta, voivat ne samaan aikaan hajottaa toista.¹⁷ Yhteisön hajoamisen uhkakuva leimasi yhteiskunnallista keskustelua myös uusien viestintäteknikoiden näkökulmasta. Esimerkiksi Walter Lippman esitti vuonna 1937 ilmestyneessä teoksessaan *The Good Society*, että lennättimen, puhelimen ja kirjoituskoneen kaltaisista keksinnöistä huolimatta yhteiskunnallinen hallinnointi ei välttämättä tehostu. Tämä johtuu siitä, että yhteiskunnallisten prosessien lukumäärä ja monimuotoisuus kasvavat sitä mukaa, kun uudet kontrollin välineet yleistyvät. Organisaation lisääntyessä myös epäjärjestys kasvaa – suunnittelu tuo mukanaan myös kaaosta.¹⁸ Tärkeintä Deweylle ja monille hänen aikalaisilleen oli kuitenkin tunnustaa viestinnän yhteisöä luova voima.

Orgaaninen järjestys

Dewey nojautui ajalle tyypilliseen tapaan ymmärtää yhteiskunta organismina, elävänä kudoksena, joka kehittyi omia rytmejään ja lakejaan noudattaen. Filosofi Herbert Spencer oli epäilemättä tunnetuimpia teorian puolestapuhujia, jonka mielestä yhteiskunta muodosti varsin omintakeisen organismin.¹⁹ Se koostui hänen mukaansa erillisten, omaa etuaan tavoittelevien yksilöiden välisestä vuorovaikutuksen verkostoista, mutta se ei itse ollut tietoinen itsestään. Ihmiset ja seutukunnat kytkeytyivät toisiinsa yhä lukuisampien siteiden välityksellä ja tulivat näin entistä riippuvaisemmiksi toisistaan. Tämä keskinäisriippuvuus loi tietoisuutta etäisten tapahtumien epäsuorista vaikutuksista aiemmin verraten omavaraisiin paikkakuntiin. Käsitös toimintojen etävaikutuksesta ja välimatkojen pienenemisestä loi näin pohjaa yhteisyyttä korostavalle yhteiskuntafilosofialle.

Yhteiskuntatieteissä sosiaalisen kehityksen katsottiin seurailevan muuttumatonta sisäistä logiikkaa, jonka kulku oli ennalta määritelty²⁰. Edistysmielisten ajattelijoiden piirissä organismiteoria alkoi irtaantua Spencerin tulkinnasta ja korostaa sitä, että yhteiskuntaorganismi on

myös itsetietoinen kokonaisuus, moraalinen organismi. Siten demokraattinen prosessi ei vain lisää poliittista konsensusta vaan ennen muuta asettaa eettisen ihanteen, ja tämän ihanteen työstäminen on olennainen osa poliittisen yhteisön itseymmärrystä. Sosiaalinen organismi sai tämän käsityksen mukaan olemuksensa sosiaalisen tietoisuuden kehityksessä, mikä puolestaan edellyttää jokaisen yksilön omaa harkintaa ja tietoista osallistumista politiikkaan.

Tämän vuoksi tehokkaasta tiedonvälityksestä tuli demokratian kehittämisen kannalta olennaisen tärkeä asia. Demokratia ei ollut ainoastaan sosiaalisen organismin yhtenäisyyden turvaamisen menetelmä, vaan se nähtiin myös kaikkein parhaaksi välineeksi tähän tarkoitukseen.²¹ Siksi myös monet edistysmieliset olivat taipuvaisia ajattelemaan demokratian haasteita viestinnän ja informaation välityksen teknisiä järjestelmiä korostavien kysymysten yhteydessä. Näin he tulivat antaneeksi viestinnälle vahvan joukkotiedotuspainotuksen. Teollisen ajan demokratia näytti vaativan kattavia ja nopeita joukkotiedotusvälineitä demokraattisen julkisuuden mahdollistamiseksi, ja tässä mielessä henkilöiden välisen viestinnän kohtalona oli tehdä tilaa yhä merkittävämmäksi muodostuville joukkotiedotusjärjestelmille.

Viestintäteknikoiden kehittymisen seurauksena myös tieteellinen kiinnostus viestintää kohtaan voimistui. Se kiinnittyi kasvavaan näkemykseen siitä, että viestintää sosiaalisena prosessina voitiin – heti kun se oli analysoitu ja formalisoitu – käyttää edistämään sosiaalisen suunnittelun tavoitteita.²² Tästä syystä viestintäprosessin selvittäminen ei ollut pelkästään akateeminen vaan myös poliittinen kysymys. Niin sanottu Chicagon sosiologinen koulukunta, johon kuuluivat muun muassa Robert Park, Ernest Burgess ja George Herbert Mead, oli erityisesti 1920- ja 30-luvuilla kiinnostunut julkisen mielipiteen ja uusien viestintävälineiden välisestä suhteesta. Kysymykset lehdistöstä ja tiedonvälityksestä nivoutuivat laajempaan kiinnostukseen sosiaalisesta kontrollista, sosiaalisista ongelmista ja yhteiskunnallisesta asennetutkimuksesta. Erityisesti Parkin työssä yhdistyivät evoluutionaarinen näkemys yhteiskunnasta kilpailevien intressien taistelulenttänä ja Deweyn painottama huoli viestinnästä. Viestintään liittyi mahdollisuus, että muotoutuisi arvoja ja tavoitteita, jotka olisivat kaikkien tunnistettavissa.²³

Teknologinen demokratia

Vaikka Deweyn näkemykset saivatkin uudenlaisia painoituksia pragmatistisen filosofian kehittelyn seurauksena vuoden 1905 jälkeen, hän ei kuitenkaan luopunut demokratian ja julkisuuden välisen suhteen sekä siihen liittyvien kysymysten pohtimisesta. Tässä suhteessa hänen kenties merkittävin teoksensa on vuonna 1927 julkaistu *The Public and its Problems* (Julkinen toiminta ja sen ongelmat, suom. 2006). Keskeisen kimmokkeen tälle työlle antoi 1920-luvulla virinnyt keskustelu amerikkalaisen demokratian tilasta ja mahdollisuuksista, etenkin tähän

”Visio politiikalta suojatusta hallinnon koneistosta on ollut leimallinen länsimaiselle politiikalle.”

keskusteluun voimakkaasti vaikuttaneet Walter Lippmanin teokset *Public Opinion* (1922) ja *The Phantom Public* (1925). Lippman oli yhdysvaltalainen journalisti ja poliittinen kommentaattori, joka suhtautui epäilevästi demokraattisen yhteiskunnan toimivuuteen. Hänen mielestään näet kansalaiset eivät keskimäärin olleet kykeneväisiä osallistumaan demokratian edellyttämään poliittiseen keskusteluun eivätkä poliittiseen prosessiin. Tämä sai Lippmanin, kuten myös monet teknokraattiset edistysmieliset aikalaisetkin, kannattamaan epäpoliittisiin menetelmiin nojautuvaa asiantuntijavaltaa.

Ihanne objektiivisesta, mielipide-eroista ja kiistoista puhdistetusta hallinnoimisen järjestelmästä on ohjannut poliittista ajattelua aina taylorismista lähtien. Kun taylorismin voittokulku alkoi 1900-luvun alkupuolella, edistysmieliset uudistivat julkista hallintoa pyrkimällä esittämään kaikenlaisen politikoinnin hallinnossa. Tämän he yrittivät saavuttaa kehittämällä objektiivisiksi katsottuja käytäntöjä sekä puolustamalla teknistä ammattimaisuutta ja poliittista neutraalisuutta. Tiukkaan byrokraattiseen hierarkiaan yhdistyneenä visio politiikalta suojatusta hallinnon koneistosta on ollut leimallinen länsimaiselle politiikalle suurimman osan 1900-lukua.²⁴ Hallinnon ja politiikan erottaminen yhdistyi monesti käsitykseen teknologian suomista puolueettomista ratkaisumalleista. Siksi konemetafora – organismimetaforan heikennyttyä – on ollut tunnusmerkillinen osa politiikan kielenkäyttöä ja itseymmärrystä.

1900-luvun alkupuolella mallia hallinnon organisoimiseksi näiden päämäärien mukaisesti haettiin usein liike-elämästä: yritysten katsottiin tarjoavan toimivan mallin yhteiskunnalliseen uudistustyöhön. Esimerkiksi Charles P. Steinmetzin mukaan hallinnon tulisi ottaa yritys mallikseen ja tuoda siten puolueettomiksi ja yksiselitteiseksi katsottuja menetelmiä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon²⁵. Parhaimmillaan tieteellisen metodin suoman puolueettomuuden ajateltiin yhdistyvän liikeyritysten käyttämiin ja tehokkuutensa jo todistaneisiin toimintamalleihin. Yhteiskunnallinen muutos ja kysymys demokratian mahdollisuudesta teollisuusyhteiskunnan

olosuhteissa muodostivat aikakauden välittömän filosofisen ja poliittisen keskusteluympäristön. Katsottiin yleisesti, että oli elintärkeää ”tuoda amerikkalaiseen teollistuneeseen sosiaaliseen organismiimme menetelmiä muutoksen käsittelemiseksi vähentämättä taloudellista ja siten myös sosiaalista vakautta”²⁶.

Julkisuuden ongelma

Deweyn keskeinen tutkimusongelma teoksessa *The Public and its Problems* oli, että demokraattinen julkisuus ei kykene enää tunnistamaan itseään. Julkisuus muodostui hänen mukaansa kaikista niistä, joita erilaisten toimintojen epäsuorat vaikutukset koskevat ja jotka organisoituvat tämän johdosta eräänlaiseksi itsetietoiseksi ryhmäksi johdonmukaisen sekä harkitun toiminnan aikaansaamiseksi. Julkinen intressi siis syntyy ihmisten toiminnallaan aiheuttamien epäsuorien vaikutusten tunnistamisesta ja tämän tunnistamisen jakamisesta, viestinnästä, jonka kautta yhteisö jatkuvasti tuottaa tietoisuutta itsestään. Yhteisten vaikutusten, merkitysten ja arvojen tunnistaminen sekä tämän tunnistamisprosessin jakaminen on Deweyn mukaan olennainen osa inhimillistä yhteisöä ja demokraattista julkisuutta.

Toimivan poliittisen julkisuuden muodostaminen oli Deweyn mielestä kuitenkin tullut vaikeaksi. Hän väitti, etteivät ihmiset enää kykene tunnistamaan epäsuorien vaikutusten ja keskinäisriippuvuuden mukanaan tuomia vaikutuksia, vaikka nämä vaikutukset ovat kollektiivisia ja siten koskevat yhteisiä etuja. Demokraattinen julkisuus oli hänen mukaansa tekniikan aikakaudella vielä kehittymätön ja jäsenymätön (*inchoate and unorganized*). Lisäksi julkisuuksia ei ollut vain yksi vaan lukemattomia, ja ne olivat sirpaloituneet ja osittuneet eri yhteiskuntaelämän aloille kykenemättä viestimään keskenään. Julkisuuksia oli siis liikaa, jotta ne olisivat voineet organisoitua ja kehittää yhteisiä itseorganisoinnin menetelmiä. Toisaalta ne olivat liian pirstaloituneita, jotta ne olisivat kyenneet tuottamaan johdonmukaisen toiminnan edellyttämää poliittista yhtenäisyyttä.

Dewey korosti voimakkaasti tieteellisen tutkimuksen roolia yhteiskunnallisten ilmiöiden lainalaisuuksien ja säännönmukaisuuksien tunnistamisessa. Hän katsoi, että yhteiskunnallisen toiminnan tulisi entistä tiiviimmin nojautua yhteiskuntatutkimuksen tuloksiin ja että nämä tulokset tulisi tehokkaasti nostaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Empiirinen sosiaalitutkimus oli 1920-luvulla vielä kehittämätöntä, eikä sitä pystytty käyttämään demokraattisen päätöksenteon tukena kuten nykyään²⁷. Vaikka Dewey uskoikin aikalaistensa tavoin voimakkaasti tieteen kykyyn tarjota rationaalisia välineitä yhteiskuntakehityksen ohjaamiseen, hän ei kuitenkaan – esimerkiksi edistysmielisten teknokraattisiveistä poiketen – varannut asiantuntijoille mitään erityisasemaa. Dewey ei uskonut asiantuntijavaltaan, sillä hänen mielestään se soti demokraattista päätöksentekoa vastaan. Hän painotti sen sijaan tieteellistä tutkimusta, tutkimuksen tulosten levittämistä ja tässä prosessissa kehkeytyvää, julkisessa keskustelussa muodostuvaa yhteisöllistä itseymmärrystä sekä siihen nojautuvaa poliittista yhtenäisyyttä. Tässä prosessissa keskeisiksi tekijöiksi nousivat viestintäteollisuus ja koulutusjärjestelmä, joiden varassa yhteiskunnallinen kehitys hänen näkemyksensä mukaan suurelta osin lepäsi.

Näkemyksensä mukaan suurelta osin lepäsi. Näkemys ei ollut kovin omaperäinen, sillä se sai voimansa pitkästä amerikkalaisesta ajatteluperinteestä, jossa tiedonvälityksen merkitys (kuljetusreittien ja kauppayhteyksien muodostamisen rinnalla) nähtiin aivan olennaisen tärkeäksi niin sanotun valistuneen kansalaisuuden kannalta. Tähän liittyen viimeistään 1830-luvulta eteenpäin pidettiin selvänä, että yleisen koulutusjärjestelmän kehittäminen olisi olennainen osa yhteiskunnallista kehitystä ja demokratian vaalimista. Deweyn avauksena oli yhdistää nämä tavoitteet ja soveltaa niitä oman teknisen aikansa ongelmiin.²⁸

Vaikka Deweyn näkemyksiä ei voikaan suoraan yhdistää taylorismin tavoitteisiin, oli hän kuitenkin tayloristien lailla taipuvainen näkemään yhteiskunnallisen konfliktin jonkinlaisena väärinymmärrykseen perustuvana häiriötekijänä, jota voitaisiin harmonisoida tuomalla se jonkin yleisemmän tarkastelukehikon piiriin. Näkemykset tämän kehikon luonteesta kuitenkin erosivat toisistaan. Siinä missä taylorismille sen muodosti näkemyseroista ja turhista liikkeistä puhdistettu objektiivinen ja taloudellinen työn suorittamisen järjestelmä, oli se Deweylle taas eräänlainen yhteisöllinen keskusteluyhteys, jonka puitteissa vastakkaisista eduista tai arvoista voitaisiin suodattaa esiin jokin yhteinen näkökanta.²⁹ Merkittävistä eroistaan huolimatta yhteistä tieteellisen liikkeenjohtamisen kanssa oli usko valistuneen järkeilyn ja tieteen mahdollistamaan kykyyn ohjata rationaalisesti yhteisöllistä elämää tiettyjen objektiiviseksi katsottujen päämäärien mukaisesti. Samoin yhteistä oli käsitys, että sosiaalitutkimuksen tuloksiin nojaava rationaalinen kontrolli voitiin periaatteessa ulottaa kaikkiin elämäntilanteisiin ja kaikenlaiseen sosiaaliseen toimintaan.³⁰

Vaikka Dewey siis toisaalla korostikin, että jaettujen merkitysten tuottama yhtenäisyys ei Amerikassa voikaan tarkoittaa mitään homogeenista ykseyttä, oli hän silti

taipuvainen ajattelemaan yhteisöä kaikesta monimuotoisuudesta huolimatta kokonaisuutena, jonka puolesta oli mahdollista puhua yhdellä äänellä: ”ydinajatus koskee yhtenäisyyttä, ja kaikkien erojen on tultava esiin tämän yhtenäisyyden sisällä ja sen vuoksi”³¹. Toisin sanoen yhteisöä voitiin ajatella kansakuntana, joka pystyy ohjaamaan kehitystään jonkin yhteisen edun nimissä. Deweylle yhteisö säilyi pääpiirteissään ”joukkona ihmisiä, jotka ovat yhdessä, koska he työskentelevät yhteisten suuntaviivojen mukaan, yhteisessä hengessä ja suhteessa yhteisiin päämääriin” Ks. ³².

Dewey kritiikin kohteena

Deweyn näkemyksiä myös kritisoitiin. Esimerkiksi sosiologi C. Wright Mills esitti, että sosiaalista toimintaa ei pitäisi ajatella niinkään rationaalisena, tieteellisestä tutkimuksesta ohjenuoransa hakevana käyttäytymisenä, vaan pikemminkin politiikkana, joka on ytimeltään taistelua vallasta³³. Siten poliittisia ongelmia ei kyettäisi ratkaisemaan samoin kuin joitakin tieteellisiä ongelmia, eikä likeyritys voisi toimia yhteiskunnallisen päätöksenteon mallina. Mills kyseenalaisti Deweyn näkemyksen, että ihmiset haluavat tutkia yhteisöä koskettavia kysymyksiä tieteellisen tiedonhalun ohjaamina ja pyrkivät tämän pohjalta muotoilemaan jonkin objektiivisen käsityksen yhteisestä edusta. Mills näet ajatteli, että tällaista yhteistä etua ei ole olemassa, eikä sitä voi mitenkään luontevasti konstruoida, sillä ihmiset pyrkivät pikemminkin vain ajamaan omaa etuaan, ja siksi tilannetta pitäisi ajatella juuri taistelun tai kamppailun eikä tutkimuksen (*inquiry*) käsittein.³⁴ Etenkin usko yhteisiin, objektiivisesti tunnistettavissa oleviin ja kaikkia osapuolia hyödyttäviin arvoihin sekä tämän yhteisen tunnistamisen kautta syntyvään yhteisyyteen ja yhtenäisyyteen oli Millsin mukaan epärealistinen, eikä se ottanut riittävästi huomioon yhteiskunnan luontaista moniarvoisuutta ja kompleksisuutta. Näkemys pohjautuu jo Deweyn elin-aikana esitettyyn kritiikkiin, jonka mukaan tämän kaa-vailema valistunut yhteisöllisyys ei voi koskaan toteutua, koska mitään yhtenäistä yhteisöä ei ole olemassakaan³⁵.

Dewey ei kritiikin mukaan ota huomioon myöskään sitä, että yhteiskunnallinen keskustelu ei ole kaikille yhdenvertaisesti avointa, puolueettomuuteen pyrkivää ja yhteisen päämäärään tähtävää. Tämä johtui Millsin mielestä siitä, että keskeisiä yhteiskunnallisia kysymyksiä – niiden muotoilemista, asialistaa ja merkityksiä – hallitsee poliittinen eliitti, eikä ”kansalla” juuri ole mahdollisuuksia osallistua näiden kysymysten pohdintaan ja käsittelyyn.³⁶ Tästä näkökulmasta katsottuna yhteiskunnallisesti merkittävistä poliittisista kysymyksistä ei ratkaista yhteiskuntatutkimuksen ja valistuneen keskustelun pohjalta vaan erilaisten valtaryhmittymien välisessä taistelussa. Siksi myös Dewey jäi tässä asiassa aikakaudelleen tyypillisen tiedeuskon pauloihin elätellessään käsitystä, jonka mukaan yhteiskuntatutkimuksesta voisi kehittyä luonnontieteiden kaltainen objektiivisia lakeja ja säännönmukaisuuksia paljastava tiede, ja uskoessaan, että sen

avulla olisi mahdollista ylittää yksittäisten ryhmien kilpailevat näkökannat.³⁷

Samoin on esitetty, että vaikka varhainen Dewey arvostelikin yleistyvää analogiaa yhteiskunnasta suurena koneena, joutui hän lopulta itsekin mekaanisen analogian pauloihin, erityisesti teoksessaan *Character and Events* vuodelta 1929³⁸. Näkemys teknologiasta vastauksena yhteisöllisyyden ongelmaan on myös syy liittää Dewey ja monet muut aikalaisajattelijat siihen traditioon, joka ymmärsi teknologian ytimeltään edistyksenä³⁹.

Myös tämä ajatus heijasteli edistysmielisten ajattelijoiden uskoa uusien viestintäjärjestelmien ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden läheiseen liittoon. Mutta samalla innostus uusien viestintäteknologioiden tuomista mahdollisuuksista peitti näkyvistä sen, että arvojen jakaminen ei sittenkään synnytä yhtenäistä poliittista yhteisöä. Poliittinen yhteisö on nähty perinteisesti juuri erojen ja vastakkainasettelujen, ei niinkään yhtenäisyyden paikkana. Poliittinen yhteisö kantaa mukanaan jatkuvasti uudelleen esiin nousevien näkemuserojen moninaisuutta: erot ja ristiriidat ilmenevät samuuden sijasta. Kuitenkin monia edistysmielisiä ajattelijoita kiehtoivat ennen muuta yhtenäisyyden näköala, joka oli mahdollista saavuttaa teknologisiin uudistuksiin, ei niinkään poliittinen konflikti. Juuri tämä jäi viime kädessä myös Deweyn rasitteeksi.⁴⁰

Dewey itse oli kuitenkin ainakin osittain tietoinen mahdollisista kritiikin muodoista. Varsinkin teoksessa *The Public and its Problems* hän näki teknologian kehityksen tuoneen mukanaan runsaasti haittavaikutuksia julkisen mielipiteen muokkaamisessa ja johdattelussa. Informaation ja mielipiteiden mahdollisimman vapaa kiertäminen ja riippumattomuus taloudellisista intresseistä ovatkin Deweyn mukaan toimivan demokratian edellytyksiä. Silti Dewey haki ”oikeutettuja väitteitä” (*warranted assertions*), toisin sanoen tieteellisen metodin suodattamia objektiivisia tosiasioita. Samoin hänen näkemyksensä, jonka mukaan yhteiskunnallisen toiminnan on ”perustuttava kokonaisvaltaiseen filosofiaan”, osoittaa hänen haikailleen systemaattisemman filosofian suuntaan, vaikka hän epäilikin sen ehdottomuutta.⁴¹

Lopuksi

Dewey ja monet hänen aikalaisensa ymmärsivät viestinnän yhteisöä luovan voiman ja ottivat sen tarkastelujensa kohteeksi: viestinnän nähtiin rakentavan yhteisöllisyyttä. Samalla ne tekniset järjestelmät, jotka organisoivat viestintää ja sen kaupallistamista osaksi yhteiskunnan teollista rakennetta, nousivat tutkimuksen keskiöön. Niitä ei nähty ainoastaan viestinnän instrumentteina vaan yhteisön muodostamisen ontologisina rakenneseinä.

Televiestintä tuo kaksi aiemmin erillisinä miellettyä ilmiötä yhteen: viestinnän ja teknologian. Koska televiestintä perustuu erilaisiin teknisiin laitteisiin ja standardeihin, se ymmärretään tavallisesti osana inhimillisen kontrolloinnin järjestelmää. Toisaalta sen sisältö koostuu ainutlaatuisista viestintätapahtumista, joilla ei välttämättä ole mitään yhteistä nimittäjää. Siten televiestintä avaa ulottuvuuden, jossa viestinnän ja tekniikan väliset suhteet näyttävät yhtäältä pysyvinä ja järjestyneinä, toisaalta taas katoavaisina ja järjestymättöminä. Deweyn oivalluksena oli tarkastella tätä keskinäisuhdetta viestinnän ontologian valossa: toisin sanoen hän tarkasteli sen tuottavaa, konstitutiivista ulottuvuutta poliittisen yhteisön kannalta.

Dewey oli kuitenkin taipuvainen sulkemaan tämän viestinnän ontologisen ulottuvuuden sellaiseen näkökulmaan, josta käsin viestinnällinen kokonaisuus hahmottui jokseenkin tasapainoisena, yhtenäisenä ja muuttumattomana. Ontologia yhteisen maailman perimmäisenä merkitysrakenteena kiinnittyi monilla 1900-luvun alkupuolen amerikkalaisilla ajattelijoilla tekniseen näköalaan. Historiallisuus ymmärrettynä teknisenä täydellistymisenä olennaisilta osiltaan muuttumattoman järjestelmän sisällä ei ollut vain Deweyn ajattelua luonnehtiva näkemys, vaan se yhdisti monia Deweyn aikalaisia⁴². On totta, ettei Dewey langennut optimistisimpaan teknologiauskoon. Siitä huolimatta hänen ajattelussaan poliittisen yhteisön esiinmurtautuminen perustui ennen muuta teknologiseen edistykseen ja sen tuomaan viestintämahdollisuuksien monipuolistumiseen.

Viitteet

- 1 Schwendinger & Schwendinger 1974, 123, 193–194; Lustig 1982, 110–129.
- 2 Quandt 1970, 23–35; Wilson 1980, 26.
- 3 Esim. Dewey 2006, 126, 175–176, 192, 203.
- 4 Deweyn mielestä teoria, että ”ihmiset eivät ole erillisiä ei-sosiaalisia atomeja, vaan ovat ihmisiä ainoastaan ollessaan luontaisessa yhteydessä muihin ihmisiin, on täydellisesti syrjäyttänyt teorian ihmisistä [erillisten atomien] kokonaisuutena [...]” (lainattu Westbrook 1991, 39).
- 5 Ks. Hickman 1990, 169; Campbell 1995, 172, 175.
- 6 Rockefeller 1991, 239.
- 7 Giddings 1898, 155–157.
- 8 Cooley 2003, 85.
- 9 Dewey 1917, 11.
- 10 sama, 255.
- 11 Rockefeller 1991, 241.
- 12 Dewey 1958, 165–167.
- 13 Siten esimerkiksi H. D. Arnold, Bell-laboratorioiden tutkimusjohtaja, saattoi lausua, että sivilisaatio on yhteisöllinen asia, joka kasvaa ja leviää vain niin nopeasti ja niin kauas kuin ihmiset voivat saavuttaa yhteisymmärryksen. On viestinnän tehtävä laajentaa ja nopeuttaa tätä ajatusten ja tunteiden joukkoa. (Page ym. 1932, 25.)
- 14 Quandt 1970.
- 15 Ks. Cooley 1894; 1897; 1902; 1930; 1998; 2003; Dewey 1887; 1902; 1917; 1946; Park 1955; 1967; 1972; Park & Burgess 1921.
- 16 Dewey 1917, 5.
- 17 Hickman 1990, 176.
- 18 Ks. Lippman 1938.
- 19 Dewey kuitenkin irtautui edistysmielisten rinnalla konservatiivisten spencerilaisten kilpailunäkökulmasta, joka painotti vahvimpien selviytymistä, ja alkoi käyttää evoluutiometafora kilpailun sijasta (ks. Hickman 1990, 181).
- 20 Ross 1991, 15, 18. Kuitenkin filosofisen pragmatismen suosion kasvaessa 1800-luvun lopulla evoluutioteorialle olennainen muutoksen perspektiivi omakuttiin yhdeksi sen peruseräpäätteistä: yhteiskunta ymmärrettiin nyt jatkuvasti

- muuttuvaksi eläväksi struktuuriksi eikä enää niinkään ennalta määritellyksi entiteetiksi (Hofstadter 1969, 124–125, 202; Tariello 1982, 72, 84–85).
- 21 Westbrook 1991, 40.
- 22 Hardt 1992, 14.
- 23 Kurtz 1984, 90. Joukkotiedotusvälineiden vahvistuessa vaarana oli tasa-arvoisen ja kaikille avoimen julkisen keskustelutilan murentuminen ja korvautuminen pääoman ja markkinatalouden kontrolloimalla julkisuudella. Varhainen Dewey oli huolissaan tästä kehityksestä. Hänen mukaansa luokkaetujen hallitsema tiedonvälitys ei kyennyt täyttämään demokratian vaatimuksia. Deweyn varhaista ajattelua luonnehti poliittinen etiikka, jonka mukaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen perustuva objektiivinen tiedonvälitys voisi vähentää ihmisten ja ihmisryhmien välisiä konflikteja.
- 24 Kettl 2002, 6, 61.
- 25 Steinmetz 1916, 156.
- 26 Donham 1932, 26.
- 27 Gronow & Ylä-Anttila 2006.
- 28 Rockefeller 1991, 171–172; ks. myös Hickman 2001.
- 29 Campbell 1995, 189.
- 30 Ks. Morris & Shapiro 1993, xv.
- 31 Dewey 1969, 238–239.
- 32 Lainattu Campbell 1995, 244.
- 33 Ks. Mills 1956.
- 34 Campbell 1995, 241.
- 35 Niebuhr 1932, 213.
- 36 Ks. Mills 1956.
- 37 sama, 405.
- 38 Haber 1964, 119.
- 39 Quandt 1970, 66.
- 40 Ks. Lustig 1982, 124–126, 133–134.
- 41 Ks. Fott 1998, 88–89.
- 42 Esim. Hardt 1992, 20.

Kirjallisuus

- Campbell, James, *Understanding John Dewey. Nature and Cooperative Intelligence*. Open Court, Chicago 1995.
- Cooley, Charles, The Theory of Transportation. *Publications of the American Economic Association*. Vol. 9, No. 3, 1894, 17–118.
- Cooley, Charles, The Process of Social Change. *Political Science Quarterly*. Vol. 12, No. 1, 1897.
- Cooley, Charles, *Human Nature and the Social Order*. Scribner, New York 1902.
- Cooley, Charles, *Sociological Theory and Social Research*. Henry Holt and Co, New York 1930.
- Cooley, Charles, *On Self and Social Organization*. Toim. Hans-Joachim Schubert. The University of Chicago Press, Chicago 1998.
- Cooley, Charles, *Social Organization. A Study of the Larger Mind* (1909). Transaction Publishers, New Brunswick 2003.
- Dewey, John, Ethics and Physical Science. *The Andover Review*. Vol. 7, No. 42, 1887.
- Dewey, John, The School as Social Center. *Proceedings of the National Education Association*, 1902.
- Dewey, John, *Democracy and Education. An Introduction to the Philosophy of Education*. The Macmillan Company, New York 1917.
- Dewey, John, *The Public and its Problems. An Essay in Political Inquiry* (1927). Gateway Books, Chicago 1946.
- Dewey, John, *Experience and Nature*. Dover Publications, New York 1958.
- Dewey, John, The Ethics of Democracy (1888). Teoksessa *The Early Works*, Vol. I. Southern Illinois University Press, Carbondale 1969.
- Dewey, John, *Julkisen toiminta ja sen ongelmat (The Public and its Problems. An Essay in Political Inquiry)*, 1927). Suom. Miika Renvall. Vastapaino, Tampere 2006.
- John Dewey. *The Political Writings*. Toim. Morris, Debra & Shapiro, Ian. Hackett Publishing Co, Indianapolis 1993.
- Donham, Wallace, *Business Looks at the Unforeseen*. Whittlesey House, McGraw-Hill Book Company, New York 1932.
- Duncan, Hugh, *Communication and Social Order*. The Bedminster Press, New York 1962.
- Fott, David, *John Dewey. America's Philosopher of Democracy*. Rowman & Littlefield Publishers, Lanham 1998.
- Fowler, Robert, *Enduring Liberalism. American Political Thought Since the 1960s*. University Press of Kansas, Lawrence 1999.
- Fuhrman, Ellsworth, *The Sociology of Knowledge in America, 1883-1915*. University Press of Virginia, Charlottesville 1980.
- Giddings, Franklin, *Elements of Sociology*. Macmillan, New York 1898.
- Gronow, Antti & Ylä-Anttila, Tuomas, Suurta yhteisöä etsimässä. *Tiede & edistys* 4/06, 352–356.
- Haber, Samuel, *Efficiency and Uplift. Scientific Management in the Progressive Era, 1890-1920*. The University of Chicago Press, Chicago 1964.
- Hardt, Hanno, *Critical Communication Studies. Communication, History and Theory in America*. Routledge, London 1992.
- Hickman, Larry, *John Dewey's Pragmatic Technology*. Indiana University Press, Bloomington 1990.
- Hickman, Larry, *Philosophical Tools for Technological Culture: Putting Pragmatism to Work*. Indiana University Press, Bloomington 2001.
- Hofstadter, Richard, *Social Darwinism in American Thought*. George Braziller, New York 1969.
- Kettl, Donald, *The Transformation of Governance: Public Administration for Twenty-First Century America*. The Johns Hopkins University Press, Baltimore 2002.
- Kurtz, Lester, *Evaluating Chicago Sociology*. The University of Chicago Press, Chicago 1984.
- Lippman, Walter, *The Phantom Public* (1925). Transaction Publishers, New Brunswick 2002.
- Lippman, Walter, *Public Opinion* (1922). Free Press, New York 1965.
- Lippman, Walter, *The Good Society*. George Allen & Unwin Ltd, London 1938.
- Lustig, Jeffrey, *Corporate Liberalism. The Origins of Modern American Political Theory, 1890-1920*. University of California Press, Berkeley 1982.
- Matthews, Fred, *Quest for an American Sociology. Robert E. Park and the Chicago School*. McGill-Queen's University Press, Montreal 1977.
- Mills, C. Wright, *The Power Elite*. Oxford University Press, New York 1956.
- Mills, C. Wright, *Sociology and Pragmatism*. Oxford University Press, New York 1966.
- Niebuhr, Reinhold, *Moral Man and Immoral Society*. Charles Scribner's Sons, New York 1932.
- Page, Arthur ym., *Modern Communication*. Houghton Mifflin Co, Boston 1932.
- Park, Robert, *Society*. The Free Press, Glencoe 1955.
- Park, Robert, *On Social Control and Collective Behaviour*. Toim. Ralph Turner. Phoenix Books, The University of Chicago Press, Chicago 1967.
- Park, Robert, *The Crowd and the Public and Other Essays*. Toim. Henry Elsnor, Jr. The University of Chicago Press, Chicago, 1972.
- Park, Robert & Burgess, Ernest, *Introduction to the Science of Sociology*. The University of Chicago Press, Chicago 1921.
- Perrow, Charles, *Organizing America. Wealth, Power, and the Origins of Corporate Capitalism*. Princeton University Press, Princeton 2002.
- Prechel, Harland, *Big Business and the State. Historical Transitions and Corporate Transformation, 1880s-1990s*. State University of New York Press, Albany 2000.
- Quandt, Jean, *From the Small Town to the Great Community. The Social Thought of Progressive Intellectuals*. Rutgers University Press, New Brunswick 1970.
- Rockefeller, Steven, *John Dewey. Religious Faith and Democratic Humanism*. Columbia University Press, New York 1991.
- Ross, Dorothy, *The Origins of American Social Science*. Cambridge University Press, Cambridge 1991.
- Schwendinger, Herman & Schwendinger, Julia, *The Sociologists of the Chair. A Radical Analysis of the Formative Years of North American Sociology, 1883-1922*. Basic Books, New York 1974.
- Steinmetz, Charles, *America and the New Epoch*. Harper, New York 1916.
- Tariello, Frank, Jr., *The Reconstruction of American Political Ideology, 1865-1917*. University Press of Virginia, Charlottesville 1982.
- Westbrook, Robert, *John Dewey and American Democracy*. Cornell University Press, Ithaca 1991.
- Wilson, David, *The National Planning Idea in U.S. Public Policy: Five Alternative Approaches*. Westview Press, Boulder 1980.